

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 373.2.014.5

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-6(329)-2-151-157

Безбородих Світлана Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

lanalnu10@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4908-9072>

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Системне управління якістю – нова парадигма управління у сфері дошкільної освіти, що пов'язана з висуненням якості в низку пріоритетних завдань функціонування системи закладу дошкільної освіти.

Дошкільна освіта є обов'язковою первинною складовою частиною безперервної освіти в Україні. Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на забезпечення різнобічного розвитку дитини відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб. Заклад дошкільної освіти забезпечує відповідність рівня дошкільної освіти вимогам Базового компонента дошкільної освіти. Завданням науково-методичного забезпечення системи дошкільної освіти є аналіз стану освітньої роботи та рівня розвитку дитини відповідно до завдань Базового компонента дошкільної освіти (Крутій, 2006).

В останнє десятиріччя ключовою ідеєю освіти була і залишається ідея її розвитку. Вона віднайшла своє втілення в низці спеціальних програм державного, обласних та інших рівнів. У змістовній частині цих програм визначена модель переходу системи освіти до більш високого якісного рівня.

Доведено, що на всіх рівнях управління необхідно: максимально об'єктивно спрогнозувати як можливості, так і процес розвитку освітньої системи; підвищувати якість дошкільної освіти, орієнтуючись на потреби конкретних споживачів освітніх послуг, батьків і дітей, школи та інших соціальних партнерів; своєчасно виявляти і оцінювати реальний якісний стан освітньої системи, її відповідність державним вимогам (Крутій, 2006).

Вагомий внесок у розвиток дошкільного дитинства, в ідеї навчання і виховання дошкільників внесли вчені, як-от: Н. Ветлугіна, Н. Гавриш, О. Д'яченко, Р. Жуковська, В. Запорожець, М. Кистяковська, К. Крутій,

Т. Маркова, В. Нечаєва, Н. Пакуліна, О. Савченко, І. Улюкаєва, Ф. Шохін та ін.

Теоретичні засади в контексті якості дошкільної освіти відображено у наукових працях Л. Артемової, А. Богданової, Л. Зданевич, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, Л. Лохвицької, О. Савченко, Т. Степанової, І. Улюкаєвої, О. Янко та ін.

Проблема управління навчальними закладами представлена у роботах В. Бондара, Л. Гребінкіної, А. Кантора, О. Коберника, Ю. Конаржевського, О. Мармази, Л. Оніщук, В. Пекельної, Т. Сорочан, П. Трет'якова, Є. Хрикова, А. Файоля.

Зазначимо, що термінологічне визначення якості дошкільної освіти є дискусійним: немає чітких параметрів, критеріїв і показників, за якими можна було б визначити якість освіти та її результати на сучасному рівні.

Тому *мета статті* полягає у визначенні актуальних проблем в управлінні якістю сучасної дошкільної освіти.

Якість освіти як предмет дослідження відображається у роботах сучасних науковців, як-от: В. Андрущенко, В. Кременя, К. Левківського, В. Огнев'юка та ін.

Отже, для надання якісної характеристики такому явищу, як якість дошкільної освіти, окреслення перспектив її розвитку, необхідно розглянути передусім категорію якості.

Доведено, що якість – категорія філософська, об'єктивна і загальнонаукова. Якість – це внутрішня визначеність предмета, що становить його специфіку, відрізняє певний предмет від усіх інших (Філософський словник, 1973). Якість як ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за призначенням (Український педагогічний словник, 1997). Отже, всі людські зусилля свідомо і підсвідомо підпорядковуються тому, аби в кінцевому рахунку забезпечити високу якість зробленого, високу якість життя.

Системно-структурна характеристика якості об'єкта дозволяє виокремити його суттєві особливості: 1) поняття «якість» є універсальним, тому що може бути застосовано до всіх аспектів соціальної діяльності; 2) темпи розвитку потенційної якості об'єкта або процесу мають випереджати систему вимог, що висуваються середовищем; 3) наявність взаємозв'язку і єдності якості процесу, що відбиває розвиненість й інтенсивність його ознак, та якості результату, що фіксується у відповідних категоріях розвитку учасників цього процесу або власне об'єкта; 4) неможливість вибудовування оцінних моделей виключно статистичними методами або на основі використання спеціальних інформаційних систем; 5) неперервність оновлення якості – одна з головних умов існування об'єктів, процесів тощо (Крутій, 2006).

Таким чином, під якістю розуміється ступінь відповідності властивостей якогось об'єкта (продукту, послуги, процесу) деяким вимогам (нормам, стандартам). Якість – комплексне поняття, що

характеризує ефективність усіх сторін діяльності: розробка стратегії, організація освітнього процесу, маркетинг тощо (Кас'янова, 2004).

Усі зазначені суттєві особливості характеристики якості розповсюджуються на всю сферу освіти. Зазначимо, що пошук гуманітарних характеристик (замість тільки кількісних) передбачає передусім визначення тих якісних характеристик, які можуть дати уявлення саме про результат.

Якість освіти є характеристикою освітнього процесу і його результатів, що виражає ступінь їхньої відповідності поширеним у суспільстві уявленням про те, яким має бути освітній процес і якій меті він має служити, виражається в системі показників (нормативів) знань, умінь, навичок, норм ціннісно-емоційного ставлення до світу і один до одного, яка відбиває ступінь задоволення очікувань різних учасників освітнього процесу, від освітніх послуг, що надаються освітньою установою, а також ступінь досягнення висунутих перед освітою мети і завдань. У широкому значенні якість освіти має такі складові: якість реалізації освітнього процесу через рівень майстерності педагога і рівень досягнень дітей в освітньому процесі; якість умов реалізації освітнього процесу; якість управління системою освіти в конкретному закладі (Фроленкова, 2015).

Саме поняття «якість дошкільної освіти» з позиції кожного суб'єкта освітнього процесу (держави, дітей, батьків, педагогів, керівників) визначається по-різному і дозволяє впевнитися, що є системним поняттям (Кругтій, 2006).

Для держави – потреба суспільства в якісній освіті; спрямовуючи фінансові ресурси в систему дошкільної освіти, поширюючи її доступність, органи виконавчої влади хотіли б мати підтвердження соціальної та економічної доцільності вкладених коштів. Потреби держави в певній якості послуг ЗДО, що надаються, знаходять своє відзеркалення в наказах, інструкціях та ін. Інша справа – наскільки педагоги (за відсутністю стандартів результату) здатні дати доказову оцінку якості дошкільної освіти.

Для дітей – це навчання в цікавій для них ігровій формі.

Для батьків – це ефективне навчання, тобто навчання за програмами, що готують дітей до школи: навчання без стомлення; збереження здоров'я дітей, як фізичного, так і психічного; успішність навчання; підтримка бажання дітей учитися тощо.

Для педагогів – це позитивна оцінка їхньої діяльності керівниками ЗДО, батьками; успішне виконання освітньої програми всіма дітьми; оптимальний добір методів і прийомів роботи з дітьми; підтримка інтересу дітей до процесу будь-якої діяльності, успішний їхній розвиток тощо.

Для керівника – висока оцінка діяльності педагогів батьками і дітьми, підвищення престижу та іміджу ЗДО; збереження здоров'я дітей, раціональне використання часу дітей і педагога; успішність діяльності

педагогів і дітей; повне засвоєння обраної освітньої програми та якісна підготовка дітей до школи.

Зазначимо, якість дошкільної освіти визначається: наданням всебічного розвитку дитини на основі різноманітності змісту, форм і методів роботи з дітьми; забезпеченням соціального захисту дитини від некомпетентних педагогічних дій; гарантією досягнення кожною дитиною мінімально необхідного рівня підготовки для успішного навчання і виховання в закладі дошкільної освіти.

Якість дошкільної освіти спирається на три ключові підстави: 1) мета і зміст освіти; 2) рівень професійної компетентності педагогів і організації їхньої діяльності; 3) стан матеріально-технічної і науково-інформаційної бази освітнього процесу (Фроленкова, 2015).

Об'єктами якості дошкільної освіти в ЗДО є: діяльність (дитини, педагога, керівника); результат надання освітньої послуги; організація освітньої роботи; система роботи.

Дошкільна освіта – цілісний процес, спрямований на забезпечення всебічного розвитку дошкільника відповідно до її здібностей, задатків, цінностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей тощо.

Таким чином, перед дошкільною освітою ставиться певна мета, як зовнішня, так і внутрішня. Освіта має відповідати встановленим стандартам і нормам. Для здобуття дійсно якісної освіти має бути забезпечена якість самих вимог (мети, стандартів і норм) і необхідні якісні ресурси (освітні програми, кадровий потенціал, контингент дітей, матеріально-технічне забезпечення, фінанси тощо), тобто якість умов (вкладень у дошкільну освіту).

Основна обов'язково підтримувана державою діяльність ЗДО має бути спрямована на реалізацію освітнього стандарту, що піддається оцінюванню в режимі ліцензування, акредитації і атестації. Предметом оцінювання є виконання ЗДО вимог освітнього стандарту, а метою виявлення того, наскільки якісно виконуються покладені на нього освітні завдання і відповідно до отриманої інформації ухвалює управлінські рішення (Крутій, 2006).

Визначимо, які проблеми в управлінні якістю дошкільної освіти на рівні ЗДО можуть виникати, а саме: нормативно-правова база не завжди відповідає сучасній освітній ситуації; керівники всіх рівнів не використовують у повному обсязі можливості сучасної нормативно-правової бази; проектування розвитку системи дошкільної освіти здійснюється без урахування її реального якісного стану; контроль якості здійснюється безсистемно і не завжди відповідає сучасним нормативним вимогам; сучасна освітня ситуація при визначенні стратегії і тактики розвитку дошкільної освіти в конкретному ЗДО не завжди ураховується.

До чинників, що дестабілізують розвиток системи дошкільної освіти, сьогодні можна віднести: недостатній рівень якості системи надання освітніх послуг кожній дитині в період навчання і виховання в ЗДО; некомпетентність педагогів у розумінні значущості вікового

періоду дошкільного дитинства для всього подальшого розвитку особистості; відсутність спадкоємності між дошкільною та початковою освітою.

Особливість управління якістю освіти в ЗДО полягає в тому, щоб забезпечити всебічний розвиток дитини, почати освоєння інновацій розвивального характеру, спрямованих на розвиток кожної особистості. Діяльність ЗДО в інноваційному режимі обумовлює систематичне вдосконалення змісту і методів освіти дошкільників; самоосвіту і саморозвиток педагогів; організацію психолого-педагогічного супроводу батьків тощо.

Доведено, що однією з умов управління якістю освіти є оптимізація педагогічного процесу, що здійснюється в результаті роботи з таких напрямів: оновлення змісту сучасної дошкільної освіти, організація освітнього простору і середовища.

На нашу думку, результатом якісної дошкільної освіти є: показники особистісного розвитку кожної дитини; рівень готовності до подальшої початкової освіти; компетентності, отримані дошкільниками в межах освітньої програми тощо.

На основі результатів аналізу теорії і практики можна дійти висновку, що якість дошкільної освіти – це характеристика освіти, що визначається сукупністю властивостей, які сприяють задоволенню освітніх потреб дитини і відповідають інтересам суспільства і держави; якість дошкільної освіти залежить від багатьох умов та чинників; якість дошкільної освіти є основою у визначенні стратегії будь-якого ЗДО.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Наказ МОН молоді і спорту України від 22.05.2012 р. №615 «Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти» (нова редакція) / науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д. пед. наук; авт. кол.: А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. В. Гавриш, О. П. Долинна та ін. К.: Видавництво, 2012. 26 с. **2. Кас'янова О. М.** Управлінський супровід моніторингу якості освіти. *Моніторинг в управлінні навчальним закладом* / за наук. ред. Т. Б. Волобуєва. Харків: «Основа», 2004. 96 с. **3. Крутій К. Л.** Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі: монографія. Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006. 172 с. **4. Рыбалова И. А.** Менеджмент качества в ДОУ. *Управление ДОУ*. 2004. № 3. С. 15–22. **5. Український** педагогічний словник / за наук. ред. С. У. Гончаренко. Київ: Либідь, 1997. 376 с. **6. Філософський** словник / за наук. ред. В. І. Шинкарука. Київ: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1973. 600 с. **7. Фроленкова Н. О.** Якість дошкільної освіти в Україні: феномен поняття. *Молодий вчений*. 2015. №2(17). С. 116–118.

References

- 1. Bazovyyu** komponent doshkilnoi osvity. Nakaz MON molodi i sportu Ukrainy vid 22.05.2012 №615 «Pro zatverdzhennia Bazovoho komponentu doshkilnoi osvity» (nova redaktsiya) [The basic component of preschool education. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Youth of Ukraine of 22.05.2012 No 615 «On approval of the basic component of preschool education» (new edition)]. (2012). K.: Vydavnytstvo [in Ukrainian].
- 2. Kas'ianova, O. M.** (2004). Upravlinskyi suprovid monitorynhu yakosti osvity [Management support of education quality monitoring]. *Monitorynh v upravlinni navchalnym zakladom – Monitoring in the management of the educational institution*. T. B. Volobuev (Eds.). Kharkiv: «Basis» [in Ukrainian].
- 3. Krutii, K. L.** (2006). Monitorynh yak suchasnyi zasib upravlinnia yakistiu osvity v doshkilnomu navchalnomu zakladi [Monitoring as modern means of quality management of education in preschool educational establishment]. Zaporizhzhia: TOV «LIPS» LTD [in Ukrainian].
- 4. Rybalova, Y. A.** (2004). Menedzhment kachestva v DOU [Quality management in preschool educational institution]. *Upravlenye DOU – Management of a PEI*, 3, 15-22 [in Russian].
- 5. Honcharenko, S. U.** (Eds.). (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- 6. Shynkaruk, V. I.** (Eds.). (1973). Filosofskyi slovnyk [Philosophical dictionary]. Kyiv: Hol. red. URE AN URSR [in Ukrainian].
- 7. Frolenkova, N. O.** (2015). Yakist doshkilnoi osvity v Ukraini: fenomen poniattia [Quality of preschool education in Ukraine: the phenomenon of concept]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 2(17), 116-118 [in Ukrainian].

Безбородих С. М. Управління якістю сучасної дошкільної освіти

Актуальність матеріалу, викладеного у статті, обумовлена системним управлінням якості – нової парадигми управління у сфері дошкільної освіти; висуненням якості в низку пріоритетних завдань функціонування системи закладу дошкільної освіти. Тому мета статті полягає у визначенні актуальних проблем в управлінні якістю сучасної дошкільної освіти. Доведено, якість дошкільної освіти – це характеристика освіти, що визначається сукупністю властивостей, які сприяють задоволенню освітніх потреб дитини і відповідають інтересам суспільства і держави. Встановлено, якість сучасної дошкільної освіти є основою у визначенні стратегії будь-якого ЗДО; реалізація якості можлива лише через конкретний покроковий план її досягнення, який охоплює: мету досягнення дошкільної освіти, завдання і методи, завдяки яким мету і завдання буде реалізовано.

Ключові слова: сучасна дошкільна освіта, управління якістю дошкільної освіти, якість освіти, якість.

Безбородых С. Н. Управление качеством современного дошкольного образования

Актуальность материала, изложенного в статье, обусловлена системным управлением качеством – новой парадигмы управления в сфере дошкольного образования; продвижением качества в ряд приоритетных задач функционирования системы заведения дошкольного образования. Поэтому цель статьи заключается в определении актуальных проблем в управлении качеством современного дошкольного образования. Доказано, качество дошкольного образования – это характеристика образования, которая определяется совокупностью свойств, которые способствуют удовлетворению образовательных потребностей ребенка и отвечают интересам общества и государства. Установлено, качество современного дошкольного образования является важной ступенью в стратегии любого заведения дошкольного образования; реализация качества возможна только через конкретный пошаговый план ее достижения, который включает: цель достижения дошкольного образования, задачи и методы, благодаря которым цели и задачи будут реализованы.

Ключевые слова: современное дошкольное образование, управление качеством дошкольного образования, качество образования, качество.

Bezborodyh S. Quality Management of Modern Preschool Education

The relevance of the material set out in the article, due to the system quality management is a new paradigm of management in the field of preschool education; promotion of quality in a number of priorities of the preschool education system. Therefore, the purpose of the article is to identify actual problems in the quality management of modern preschool education. Preschool education is a holistic process aimed at ensuring the diverse development of preschool children in accordance with her abilities, interests, values, individual, psychic and physical characteristics etc.

It is proved that the quality of preschool education is a characteristic of education, determined by a set of properties that contribute to meeting the educational needs of a child and meet the interests of society and the state. It has been established that the quality of modern preschool education is an important step in the strategy of any preschool education institution; the implementation of quality is possible only through a specific step-by-step plan for achieving it, which includes: the goal of achieving preschool education, the tasks and methods by which goals and objectives will be realized.

Key words: modern preschool education, quality management of preschool education, quality of education, quality.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2019 р.

Прийнято до друку 25.10.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.